

LAUKU TŪRISMA ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA LATGALĒ

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN LATGALE

Iveta DEMBOVSKA

Mg.oec., Rēzeknes Augstskolas lektore

Rēzekne, Latvija

E-pasts: dembovska.iveta@inbox.lv

Inese SILICKA

Mg.soc.sc., Rēzeknes Augstskolas lektore

Rēzekne, Latvija

E-pasts: isilicka@inbox.lv

Abstract. *The article discusses theoretical aspects of rural tourism and its sustainable development, as well as focuses on rural tourism development issues and the socio-economic situation. The present article critically reviews the development of rural tourism in Europe, the meaning of various national eco-labels in the development of rural tourism, and the tools of sustainable development of Latvia, their nature and the role in the development of rural tourism. The authors have also explored the range of “environmentally friendly” rural tourism offers in Latgale region and developed a new offer.*

Keywords: *“green certificate”, rural tourism, sustainable development.*

Ievads

Tūrisms ir nozare, kas strauji attīstās un tiek prognozēts, ka tuvāko pāris desmitu gadu laikā īpaši strauja attīstība noritēs Baltijas jūras reģionā. Tādēļ daudzas pašvaldības tūrisma un ar to saistīto nozaru attīstību uzskata par vienu no savām prioritātēm. Lauku tūrisma radītās darbavietas var būt ļoti nopietna motivācija vietējiem iedzīvotājiem, lai atturētu tos no aizceļošanas prom no laukiem. Vietējie iedzīvotāji, attīstot ar tūrismu saistītās profesionālās, uzņēmējdarbības un organizatoriskās iemaņas, var palielināt gan savu ietekmi uz tūrisma attīstību, gan gūt lielākas peļņas iespējas.

Tēmas aktualitāti nosaka tas, ka pavadot brīvdienas laukos, gan Latvijas iedzīvotāji, gan arī ārvalstu tūristi vēlas atpūsties neskartā un mazapdzīvotā vidē. Kā jebkura cilvēka darbība, arī tūrisms visās tā izpausmēs ietekmē procesus dabā.

Tūrisma un dabas attiecības ir pētītas daudzviet pasaulē. Arī Latvijā pēdējos gados šai problēmai pievērsta pastiprināta uzmanība. No tūrisma attīstības ilgtspējības viedokļa būtiski ir apzināties, ka katrai tūrisma vietai jeb objektam ir sava vides ietilpība. To varētu raksturot kā vietas spēju uzņemt noteiktu skaitu apmeklētāju, nenodarot dabai pāri.

Definējot problēmu, autori uzskata, ka ikvienam Latgales lauku tūrisma vadītājam jāsaprot, ka ilgtspējīga attīstība ir iespēja saglabāt dabu, gleznainu ainavu un dzidrus ūdens baseinus, kas ir tūristu piesaistes galvenais resurss lauku apvidū, kā arī samazināt piesārņojumu. Ilgtspējīga lauku tūrisma attīstība ne tikai palielinās tūristu skaitu, bet arī paaugstinās dzīves līmeni vietējiem iedzīvotājiem un veicinās reģiona attīstību.

Raksta mērķis: veikt lauku tūrisma ilgtspējīgas attīstības iespēju izpēti un analīzi Latgalē.

Mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Izpētīt lauku tūrisma un ilgtspējīgas attīstības teorētiskos aspektus;
2. Veikt lauku tūrisma sociālekonomiskās situācijas raksturojumu un izpētīt attīstības problēmas;
3. Izpētīt vidi raksturojošo elementu ietekmes;
4. Izpētīt ekonomiku un labklājību ietekmējošos faktorus;
5. Izpētīt lauku tūrisma mītņu videi draudzīgo piedāvājumu;
6. Izteikt videi draudzīga – ilgtspējīga lauku tūrisma produkta piedāvājuma vīziju;
7. Veikt secinājumus un izteikt priekšlikumus.

Pielietotās metodes: kontentanalīze, loģiski–konstruktīvā metode, analīze.

Lauku tūrisma un ilgtspējīgas attīstības teorētiskie aspekti

Latvijas Republikas „Tūrisma likumā” lauku tūrisms tiek definēts kā tūrisma veids, kura mērķis ir, balstoties uz vietējiem sociāliem, kultūras un dabas resursiem, piedāvāt tūristiem iespēju atpūsties vai izmantot tūristu mītnes lauku teritorijā (24.).

Savukārt, asociācija „Lauku Ceļotājs” (20.) iepriekšminēto definīciju papildina un lauku tūrisma definē kā tūrisma veidu, kura galvenais mērķis ir, balstoties uz vietējiem sociāliem, kultūras un dabas resursiem, piedāvāt patērētājiem iespēju atpūsties un/vai izmantot tūristu mītnes lauku apdzīvotās vietās, izņemot republikas nozīmes pilsētas.

Eiropas lauku tūrisma apvienība „Eurogites” (16.) lauku tūrisma ir definējusi sekojoši: lauku tūrisms ir ilgtspējīga, daudzfunkcionāla aktivitāte, kas balstīta uz vietējiem, ar tradicionālo lauksaimniecību, kultūru vai dabas vērtībām saistītajiem resursiem laukos vai mazpilsētās, kur tūrisms nav galvenais ienākumu avots.

Knovds (*I. Knowd*) darbā „*Rural tourism: Panacea and Paradox*”. („Lauku tūrisms: Panaceja un Paradokss”) (3.) uzsver, ka lauku tūrisms ir veidots balstoties uz lauksaimniecības ainavām un to raksturo ar pielāgotas dabas vai ļoti pārveidotu ainavu baudīšanu. Lauku tūrismā ir

iespējams uzzināt par zemes lietošanas veidiem un lauku cilvēka kultūru, kur starp cilvēku un zemi ir izveidota mijiedarbība. Tas ir izveidots uz lauksaimniecības un saimniecību pamata.

Eiropas Komisijas veidotajā patērētāju izglītības projektā lauku tūrismam pievienoti vairāki paveidi:

- agrotūrisms ir plašāks jēdziens, ar ko parasti saprot dzīvošanu lauku saimniecībā ar vietējās kultūras un tradīciju iepazīšanu, bet tas var ietvert arī vietējos kultūras festivālus, muzejus, amatniecības izstādes, kultūras pasākumus un atrakcijas;
- zaļais tūrisms ir videi draudzīgs tūrisms, kur tiek apmeklētas dažādas dabas bagātības;
- ekotūrisms – integrē lauku attīstību, tūrismu, resursu izmantošanu un aizsargājamo teritoriju pārvaldi. Parasti ar ekotūrismu saprot dabas tūrismu, kas veicina vides aizsardzību, nes tiešus labumus vietējai sabiedrībai un kultūrai, kas tūristiem dod pozitīvu un izglītojošu pārdzīvojumu (22.).

Savukārt M. Todorovica savā darbā „Lauku tūrisms Serbijā kā attīstības koncepcija neattīstītajiem reģioniem” (8.) norāda, ka lauku tūrisms apvieno vairāk nekā 19 tūrisma veidus: saimniecību tūrismu, tūrismu citos lauksaimniecības mājokļos, dzimtenes tūrismu, sporta un izklaides tūrismu, piedzīvojumu tūrismu, veselības tūrismu, izziņas tūrismu, tranzīta tūrismu, kempinga tūrismu, jūras tūrismu, kontinentālo tūrismu, kultūras tūrismu, reliģiju tūrismu, medību tūrismu, zvejniecības tūrismu, vīna degustācijas tūrismu, gastronomisko tūrismu, ekotūrismu u.c.

Agrotūrisms un ekotūrisms kā lauku tūrisma paveidi kļūst par arvien pieprasītākiem tūrisma veidiem pasaulē. Tādas valstis kā Slovākija, Vācija, Čehija, Polija un citas ik gadu intensīvi palielina uzņemto lauku tūristu skaitu.

Eksperti bieži lauku tūrisma, agrotūrisma un ciemata tūrisma apzīmējumus izmanto kā sinonīmus. To var izskaidrot ar to, ka viesmīlība laukos ir saistīta ar lauksaimniecību un šis tūrisma produkts sastāv no izmitināšanas, ēdināšanas un atpūtas pakalpojumiem. Lauku tūrisms paredz īpašas, autentiskas emocijas tūristiem, alternatīvu ienākumu un vietējo dabas vērtību un kultūras saglabāšanu attiecībā uz vietējiem iedzīvotājiem (7.).

Ilgspējīga attīstība ir attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai (13.).

V. Miltojeviča savā rakstā “Ilgspējīgas attīstības kulturāla dimensija kā vietējās kopienas attīstības koncepcija” (6.) norāda, ka viena

no pirmajām ilgtspējīgās attīstības definīcijām tika dota *Brutland* ziņojumā “Mūsu kopīgā nākotne”. Šajā ziņojumā ilgtspējīga attīstība (*sustainable development*) tiek definēta kā attīstība, ko izmanto, lai apmierinātu pašreizējās vajadzības, tā lai neapdraudētu nākamās paaudzes apmierināt savas vajadzības. Būtībā, ilgtspējīga attīstība ir izmaiņu process, kurā resursu izmantošana, ieguldījumu virziens, tehnoloģiju attīstības orientēšana un institucionālās pārmaiņas ir harmonijā un ļauj izmantot pašreizējos un nākotnes potenciālus, lai apmierinātu cilvēku vajadzības un vēlmes.

Latvijas reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija uzsver, ka ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kur šodienas vajadzību apmierināšana neapdraud nākamo paaudžu iespējas apmierināt savējās (25.). Tai ir trīs dimensijas – ekonomiskā, sociālā un apkārtējās vides. Tas nozīmē, ka ekonomiskā attīstība notiek saudzīgi rīkojoties ar mūsu planētas resursiem un rūpējoties par to, lai uz Zemes tiktu saglabāta bioloģiskā daudzveidība. Ilgtspējīga attīstība veicina sabiedrības kopējo labklājību un sniedz cilvēkam iespēju dzīvot veselīgā vidē, īstenojot savu potenciālu un spējas.

Ilgtspējīga attīstība nav jauna koncepcija. Tā ir jaunākā izpausme mūžsenai ētikai, kas saistīta ar cilvēka un vides attiecībām un pašreizējās paaudzes atbildību pret nākamajām paaudzēm. Ilgtspēja funkcionē tikai virzienā no apakšas uz augšu. Tai nepieciešama sabiedrība, kuras lielākā daļa identificējas ar līdzdalību ilgtspējīgas attīstības mērķu formulēšanā un sadarbojas gan vietējā, gan reģionālā līmenī.

Ilgtspējīgas attīstības jēdziens pirmo reizi tika minēts Riodežaneiro konferencē „Vide un attīstība” 1992. g. Šodien to atzinušas un apņēmušās īstenot visas pasaules attīstītās valstis (15.).

Ilgtspējīgās attīstības mērķi un principi ir kļuvuši par vadlīnijām, lai pieņemtu atbilstošus ekonomiskus un politiskus, kā arī vides aizsardzības lēmumus, kuru mērķis ir (2.):

- ierobežot cilvēces ietekmi uz apkārtējo dabas vidi un nepieļaut tālāku vides pašatjaunošanās spēju pārsniegšanu;
- samazināt līdz minimumam neatjaunojamo resursu patēriņu un nodrošināt atjaunojamo resursu izmantošanas paplašināšanu;
- saudzēt un aizsargāt dabu, nodrošināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu;
- veicināt ekonomisko attīstību, lai nodrošinātu cilvēka vajadzības, ļautu paaugstināt dzīves kvalitāti un nodrošinātu taisnīgu pasaules bagātību sadali;

- izveidot tādu lēmumu pieņemšanas un pārvaldības sistēmu, kas sekmē sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā.

Galvenie ilgtspējīgās attīstības uzdevumi ir (2.):

1. Resursu saglabāšana, respektīvi, cilvēces attīstībai nepieciešamo resursu pieejamības nodrošināšana ne tikai esošajām, bet arī nākamajām paaudzēm. Līdz ar to nepieciešams realizēt rīcības programmu un politiku, kuras mērķis ir paaugstināt neatjaunojamo resursu izmantošanas efektivitāti, to aizvietošanu ar atjaunojamiem resursiem, vienlaikus saglabājot bioloģisko daudzveidību un aizsargājot sugu ģenētisko potenciālu. Šī uzdevuma risināšanas pieejas ir labi zināmas – tās ir, piemēram, alternatīvo enerģijas avotu attīstība, ražošanas un cita veida atkritumu atkārtota izmantošana, jaunu, videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība;
2. Cilvēka radītās (antropogēnās) vides un dabas vides sabalansēta attīstība, kas saistās, piemēram, ar nepieciešamību saglabāt lauksaimnieciski izmantojamo zemju produktivitāti, optimizēt pilsētu teritoriju izmantošanu un transporta plūsmas;
3. Sabiedrības attīstībai pieņemamas vides kvalitātes nodrošināšana, pārtraucot vai ierobežojot procesus, kas degradē vidi, negatīvi ietekmē ekosistēmu pašatjaunošanās spējas, un nepieļaujot procesus, kas var nelabvēlīgi ietekmēt cilvēku veselību un samazina dzīves kvalitāti. Vienlaikus nepieciešams atjaunot degradēto vidi;
4. Sociālās vienlīdzības nodrošināšana. Ilgtspējīga attīstība nav iedomājama bez sociālās vienlīdzības nodrošināšanas gan valstī, gan starp valstīm, nepieļaujot ienākumu nevienlīdzības pieaugumu un nodrošinot tādu attīstību, kas samazina sociālo nevienlīdzību;
5. Sabiedrības līdzdalība valsts un vides pārvaldē vistiešāk rāda, ka ilgtspējīga attīstība jāatbalsta un jāuztur visai tautai. Ilgtspējīga attīstība nav sasniedzama bez sabiedrības attieksmes pret patēriņu resursu izmantošanas maiņu. Sabiedrības pāreja uz ilgtspējīgu attīstību nav iedomājama bez politiskas apņemšanās un pārejas no tādas sociāli ekonomiskās sabiedrības organizācijas, kas balstās uz esošo resursu pārtēriņu un iegūto labumu nevienlīdzīgu sadali, uz sabiedrību, kuras pamatā ir sociālā vienlīdzība, resursu saudzīga izmantošana un efektīva pārvalde. Vienlaikus ir skaidrs, ka šādas izmaiņas sabiedrībā nav sasniedzamas ar

administratīvām reformām, bet tām ir jābūt ierosinātām un atbalstītām no apakšas. Ilgtspējīgās attīstības uzdevums ir panākt izmaiņas attieksmē pret vērtībām, nodrošinot aizvien lielāku sabiedrības līdzdalību politisku lēmumu pieņemšanā un sabiedrības pārvaldē.

Ilgtspējīga attīstība sasniedzama, rodot risinājumu visiem šiem pieciem uzdevumiem – īstenojot sabiedrības plānošanu tirgus ekonomikā un nenosakot, kādā politiskā sistēmā šie uzdevumi tiek risināti (2.).

Tūrisma asociācija „Lauku Ceļotājs” ilgtspējīgu tūrisma attīstību definē kā tūrisma attīstību, kas neapdraud dabas, kultūras un sociālos resursus, vienlaicīgi nodrošinot ekonomisko attīstību un pieaugošu dzīves kvalitāti vietējiem iedzīvotājiem, kā arī visa veida resursu racionālu izmantošanu (20.).

Ilgtspējīgas attīstības princips pastāv, ja tūrisma nozare tiek attīstīta, apmierinot pašreizējās tūristu un tūrisma galamērķu vajadzības, vienlaicīgi tos aizsargājot un vairojot to nākotnes iespējas. Tūrisma resursi, īpaši fiziskās un sociālās vides resursi, uzturot kultūras integritāti, pamata ekoloģiskos procesus, bioloģisko daudzveidību un dzīves atbalsta sistēmas, tiek saglabāti ilglaicīgai izmantošanai nākamajām paaudzēm, vienlaicīgi dodot labumu mūsdienu sabiedrībai (18.).

Pasaules Tūrisma organizācija ir definējusi ilgtspējīgas tūrisma attīstības desmit pamatprincipus (23.):

1. Dabas, sociālo un kultūras resursu saglabāšana un nenoplicinoša izmantošana;
2. Pārmērīga patēriņa un atkritumu samazināšana;
3. Dabas, sociālās un kultūras daudzveidības uzturēšana un palielināšana;
4. Tūrisma attīstības integrēšana vietējā un nacionālā stratēģiskās plānošanas darbā, ietekmes uz vidi izvērtēšana;
5. Vietējo ekonomisko aktivitāšu atbalstīšana un vides aizsardzības izmaksu novērtēšana;
6. Vietējo iedzīvotāju iesaistīšana tūrisma sektorā;
7. Savstarpēja konsultēšanās starp tūrisma industrijas pārstāvjiem un vietējiem iedzīvotājiem, organizācijām un institūcijām;
8. Apkalpojošā personāla regulāra apmācīšana un vietējo darbinieku izvēle visa līmeņa amatos;
9. Tūrisma tirgus atbildības izvērtēšana, tūristu nodrošināšana ar iespējami pilnīgu informāciju;
10. Nepārtraukta tūrisma industrijas izpēte un monitorings.

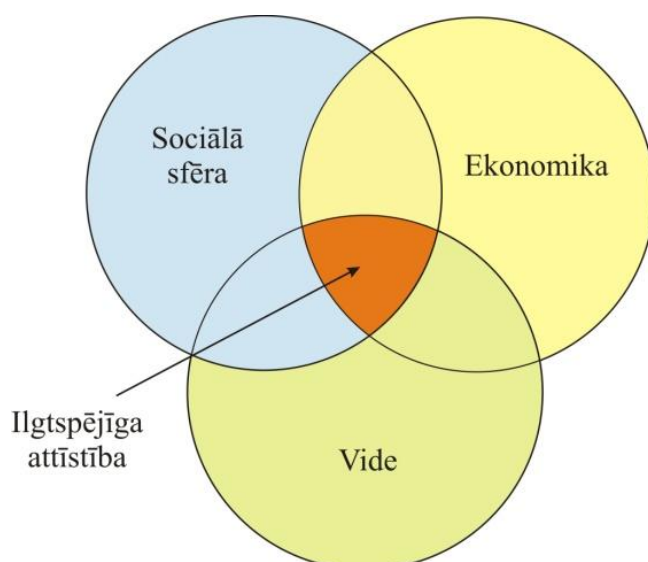
Par ilgtspējīgas attīstības veicinošiem var uzskatīt ekotūrisma, lauku tūrisma, dabas, zaļā un izziņas tūrisma veidus (5.).

Lauku tūrismam raksturīgs, ka ceļojuma nolūks ir iepazīties ar lauku dzīvi, ikdienu un lauksaimniecisko ražošanu, atpūsties laukos. Lauku tūrisms ietver arī atpūtas un kultūras tūrisma elementus. Latvijā ir senas lauku tradīcijas un pieejamie dabas un vides resursi ir par pamatu šī tūrisma veida attīstībai. Lauku un dabas tūrisms ir viens no veidiem, kuram ir nozīmīga loma kā vietējā, tā arī starptautiskā tūrismā. Šis tūrisma veids sniedz arī būtisku ieguldījumu ilgtspējīgas tūrisma nozares un produktu attīstībā. Piedāvājuma attīstīšana atbilstoši vietējā tūrista interesēm un vajadzībām ir pamats arī ārvalstu tūristu piesaistei un tādējādi pakalpojuma eksporta pieauguma veicināšanai. Ir nepieciešams nodrošināt labvēlīgus apstākļus piesaistoša, kvalitatīva un ilgtspējīga piedāvājuma attīstībai. Risināmo jautājumu lokā ir dažāda līmeņa regulējumu augstās prasības un kopumā uzņēmējdarbības atvieglošanas nepieciešamība (18.).

Lauku tūrisma attīstības problēmas un sociālekonomiskās situācijas raksturojums

Ilgspējīga attīstība aptver trīs savstarpēji saistītas dimensijas: ekonomikas, sociālo un vides, un tai nepieciešama šo trīs dimensiju savstarpēja integrācija. Vides aizsardzības aspekti tiek integrēti visās tautsaimniecības nozarēs, lai nodrošinātu veselīgu, drošu dzīvi un labklājību gan esošajām, gan arī nākamajām paaudzēm. Arvien lielāku lomu ilgtspējīgā attīstībā iemanto dažādi ekonomiskie instrumenti, sabiedrības izglītošana un preventīvie pasākumi (14.).

Ilgspējīgās attīstības koncepcija balstās uz nepieciešamību optimizēt ekonomisko attīstību un sociālo sistēmu, kā arī ietekmi uz vidi un resursu izmantošanu. Šim attīstības modelim jānodrošina ekonomikas, vides un sociālās sfēras ilgtspēja laikā un telpā (1.att.). Trīs pamata sfēras, bez kurām mūsdienās nav iespējama cilvēces pastāvēšana, ir darboties spējīga ekonomika, harmoniska sabiedrība un veselīga vide, kas vienlaikus ir vēlamie ārējie priekšnosacījumi indivīda attīstībai. Ilgtspējīga attīstība nozīmē to, ka jebkurš ekonomikas, sabiedrības vai vides jautājums jārisina tā, lai pieņemtais lēmums būtu labvēlīgs vai pēc iespējas mazāk nelabvēlīgs pārējo sfēru attīstībai (2.).

1.attēls. Vides, ekonomikas un sociālās sfēras ilgtspējīga attīstība (2.)

Valsts un pašvaldību pārvaldei nepieciešama precīza, nepārprotami skaidra un laikus sniegta informācija politikas prioritāšu noteikšanai, politikas veidošanai un ieviešanas lietderības un efektivitātes novērtēšanai. Savukārt, uzņēmumu vadība ieinteresēta saņemt informāciju par veikto pasākumu ietekmi ne tikai uz uzņēmumu attīstību, bet arī tautsaimniecības izaugsmi kopumā, vides kvalitātes saglabāšanu un dabas resursu izmantošanu, kā arī sabiedrības labklājību, iepļanojot jaunus pasākumus. Iedzīvotāji un sabiedriskās organizācijas vēlas būt informēti par sabiedrības attīstības tendencēm.

Lai informācija atbilstu augstākminētajām prasībām un būtu pēc iespējas viegli uztverama, izstrādātas rīcības jomas, kas ļauj:

- sabiedrībai uzzināt, vai tās attīstība ir ilgtspējīga;
- novērot un izvērtēt stratēģisku mērķu sasniegšanas un rīcību ieviešanas gaitu;
- salīdzināt ilgtspējīgu attīstību globālā mērogā.

Autori, tiekoties ar lauku tūrisma uzņēmējiem (semināru laikā), konstatē, ka Latgales reģiona lauku tūrisma uzņēmēju viena no problēmām ir apkopotas informācijas trūkums par ilgtspējīgas attīstības virzieniem Latgalē.

Tā kā daudzus pasākumus un procesus ir grūti izmērīt un izvērt, atspoguļot grafiski, grūti arī tiem piemērot rīcības jomas. Līdzšinējā starptautiskā pieredze liecina, ka tās piemēro tikai daļai stratēģisko mērķu. Jāņem arī vērā, ka jomu kopa „izgaismo” nelielu sabiedrības attīstības daļu un pastāv risks izlaist no redzesloka svarīgus attīstības procesus citās jomās. Svarīgi ir uzturēt pārvaldāmu rīcības jomu skaitu, kas atbilst nepieciešamajām zināšanām (14.).

Pēc autoru uzskatiem, tieši tāpat kā ilgtspējīga attīstība, arī lauku tūrisma ilgtspējīga attīstība nevar pastāvēt bez trīs dimensijām: vide, labklājība un ekonomika. Tomēr lauku tūrismā šo sfēru mijiedarbība ir šaurāka un nedaudz savādāka. Tā ir ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, ekoloģisku materiālu un produktu pielietošana uzņēmējdarbībā, sadarbība ar vietējiem iedzīvotājiem un darba vietu izveide, pašvaldību budžetu palielināšana, maksājot nodokļus, kurā atrodas lauku tūrisma mītne.

Vidi raksturojošo elementu ietekmes izpēte

Pēdējo tūkstošu gadu laikā cilvēks ir kļuvis par vienu no būtiskākajiem vidi ietekmējošiem faktoriem. Cilvēks pastāvīgi izmanto vides resursus savu arvien pieaugošo vajadzību apmierināšanai. Dabas resursu aizsardzība ir kļuvusi par otršķirīgu uzdevumu pēc cilvēka ērtībām un tehnoloģiskā progresa. Neskatoties uz to, ka pēdējo gadu desmitu laikā vides aizsardzība ir kļuvusi par vienu no prioritātēm, vēl aizvien mums katram kā indivīdam ir maz izpratnes par reālām darbībām, kā katrs no mums var mazināt ietekmi uz vidi, saglabājot mūsu planētu par vietu, kur varēs dzīvot mūsu bērni (11.).

Vides piesārņojumam ir tiklab estētiskais, kā arī fiziskais aspekts. Gleznainas ainavas piesaista vairāk tūristu, tātad arvien vairāk un vairāk dabīgo ainavu nonāk tūrisma ietekmē. Lauki atkāpjas viesnīcu un citu tūrisma nozares uzņēmumu priekšā, kuri strauji rodas, lai apmierinātu tūristu vajadzības, un gadās, ka konkrētā vieta vairs netiek uztverta kā gleznaina un tūristi dodas citur, lai atrastu kaut ko klusāku un skaistāku.

Vizuālo piesārņojumu var radīt arī nepārdomāts tūristiem domātu ēku dizains. Ļoti bieži jāvaino nepietiekamā projektēšanas kontrole, jo celtniecības uzņēmumi tiecas samazināt celtniecības darbu izmaksas, tādejādi radot apkārtnē neiederīgas daudzstāvu neizteiksmīgas viesnīcas (1.).

Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādņēs 2015–2020.g. (projekts) norādīts, ka būtiskas problēmas ir klimata pārmaiņas, dabas resursu noplicināšana un dabas daudzveidības zaudēšana. Pieaugošais pasaules iedzīvotāju skaits un ekonomiskā izaugsme ierobežo dabas resursu pieejamību. To izraisa pieaugošais pieprasījums pēc pārtikas, ūdens un enerģijas. Globāli samazinoties fosilās enerģijas krājumiem, prognozējams degvielas cenu kāpums, kas veicinās pieaugošas investīcijas atjaunojamā enerģijā un efektīvā enerģijas izmantošanā. Pieaugs zaļo stratēģiju ieviešanas aktualitāte ar apkārtējo vidi saistīta tūrisma izpausmēs (19.).

Arī lauku tūrismā aktuāla ir enerģijas patēriņa problēma. Gandrīz visās tūrisma mītnēs (97%) (11.) netiek izmantotas videi draudzīgas alternatīvās enerģijas formas. Nelielo energojaudu dēļ saimniecībās par kurināmo galvenokārt izmanto koksni, dabas gāzi, ogles, mazutu.

Kā nākamo problēmu var minēt ēku siltināšanu. Dzīvojot Latvijas klimata apstākļos, jārēķinās ar lielu enerģijas patēriņu ēkas apkurināšanai. Apkures sezona aizņem vidēji 6 mēnešus gadā. Aplūkojot tradicionālās ēku konstrukcijas, varam novērot, ka siltumenerģija noplūst trīs galvenajos virzienos:

- caur ēkas norobežojošajām konstrukcijām, kā sienas, jumti, pamati, logi utt.;
- ar infiltrāciju caur spraugām un neblīvumiem ēkas fasādē;
- caur ventilācijas sistēmu.

Vislabāko efektu enerģijas patēriņa samazinājumā ir iespējams sasniegt, veicot kompleksus risinājumus, kas ietver visu vājo ēkas posmu uzlabošanu, tādējādi palielinot ēkas energoefektivitāti. Taču pārsvarā energoefektivitātes pasākumi prasa lielas investīciju izmaksas, tādēļ ir nepieciešams izvērtēt, kādi būtu minimāli, ekonomiski izdevīgi nepieciešamie darbi, lai sasniegtu maksimālu efektu. Tātad galvenais ir atrast līdzsvaru starp investīciju izmaksām un enerģijas ietaupījuma ieguvumu, lai sasniegtu ikmēneša izmaksu samazinājumu.

Ieguvumi no ēku energoefektivitātes paaugstinošu pasākumu pielietošanas ir (12.):

1. Finanšu resursu ekonomija;
2. Iekštelpas mikroklimata uzlabošana;
3. Ēkas inženiertehniskās substances saglabāšana un kalpošanas pagarināšana;
4. Ēkas vizuālā izskata uzlabošana;
5. Atbildība par apkārtējo vidi – apzinīga attieksme pret atmosfēras sasilšanu;
6. Energoresursu lietderīgas izmantošanas direktīvas Eiropas Savienībā ievērošana;
7. Nekustamā īpašuma vērtības palielināšanās.

Ne mazāk svarīgas ilgtspējīga tūrisma attīstībā ir atkritumu šķirošanas problēmas. Kā pirmo problēmu var minēt atkritumu pārstrādi. Kopumā Latvijā ik gadus rodas aptuveni 600 000 – 700 000 tonnu sadzīves atkritumu, aptuveni puse no šī daudzuma ir uzskatāmi par bioloģiski noārdāmiem sadzīves atkritumiem. Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšanu savā administratīvajā teritorijā ir atbildīgas pašvaldības.

Balstoties uz 2013.g. apkopotajiem datiem www.videsrisimajumi.lv mājas lapā (10.), apmēram 77% no Latvijā radītajiem sadzīves atkritumiem tiek apglabāti poligonos vai izgāztuvēs un ar katru gadu šo apglabāto atkritumu apjoms palielinās. Bez tam, palielinās arī bīstamo atkritumu apjoms un lielāko bīstamo atkritumu daļu veido metālu ražošanas atkritumi. Pašlaik bīstamie atkritumi tiek īslaicīgi uzglabāti komercsabiedrībās un speciāli aprīkotās atkritumu uzglabāšanas vietās. Taču uzlabojas bīstamo atkritumu savākšana un apsaimniekošana, kā arī otrreizēji pārstrādātā iepakojuma apjoms.

2004.g. Lauku ceļotāja veiktajā aptaujā secināts (5.), ka tikai ~26% tūrisma uzņēmējiem viņu pagastā bija iespējama šķiroto atkritumu nodošana otrreizējai pārstrādei. Tādēļ atkritumu apsaimniekošana, t.sk. bīstamo (baterijas, akumulatori, azbests u.c.) jāuzskata par būtisku un kompleksu vides aizsardzības problēmu, kuru risināt jāuzsāk katrā atsevišķā lauku sētā. Autori, izbraucot mācību ekskursijās ar studentu grupām pa Latgales lauku tūrisma mītnēm, konstatē, ka šī situācija nav mainījies. Tiesa gan, organiskās izcelsmes atkritumus uzkrāj atsevišķi un kompostē lielākā daļa uzņēmēju. Tomēr nepieciešams vairāk izglītēt uzņēmējus un pašvaldības par tādu atkritumu kā stikls, plastmasa u.c. šķirošanas un otrreizējās pārstrādes nepieciešamību.

Nozīmīga vides sastāvdaļa ir materiāli, no kuriem tiek celtas lauku tūrisma ēkas un iekārtotas telpas. Remontu veikšanai izvēloties krāsas, uzņēmēji neiedomājas, ka šie ķīmiskie savienojumi ietekmē gan vidi, gan cilvēka veselību. Nepieciešams stimulēt uzņēmējus mītnēs nomainīt un turpmāk lietot cilvēka veselībai draudzīgus būvmateriālus un produktus (5.).

Lauku tūrisma mītnes ir viens no uzņēmumiem, kas atrodas attālumā no pilsētām, bet ir dabas tuvumā un mijiedarbojas ar to. Tāpēc ir svarīgi, lai šie tūrisma uzņēmumi ar savu darbību neietekmētu negatīvi gleznaino ainavu, jo tas ir viens no galvenajiem resursiem tūristu piesaistei, līdz ar to arī uzņēmuma darbības ilgumam.

Ekonomiku un labklājību ietekmējošie faktori

Attiecībā uz ekonomisko (un arī sociālo) jomu, lauku tūrismam piemīt liela „pievienotā vērtība” un plašs pozitīvo ietekmju spektrs. Taču arī šajā gadījumā ir svarīgi, vai šis tūrisma veids un tūrisms kopumā, tāpat arī kā pārējās nozares, attīstās ilgtspējības virzienā, vai nē. Piemēram, lauku tūrisms un ar to saistītās aktivitātes ģenerē jaunas darbavietas, nodrošinot cilvēkus ar darbu lauku teritorijās, rada sadarbības mehānismu starp dažādiem lauku uzņēmējiem, piesaista tūristus un līdz ar to veicina gan vietējo dzīvotāju labklājības celšanos, gan reģionālo attīstību kopumā. Taču šīs ietekmes nevar īstenoties

gadījumos, kad attiecīgajā teritorijā vairs nav iedzīvotāju, kurus ir iespējams nodarbināt lauku tūrisma un citos ar to saistītos sektoros (17.).

Ekonomisku labumu vēl dod nodarbinātība, jo darbietilpīgā tūrisma industrija dotu lielu skaitu tiešo un netiešo darbavietu, piemērotu arī nekvalificētam darbaspēkam, kurš veido augstu bezdarba līmeni. Tūrisms papildus tiek uzskatīts kā nomaļu reģionu ekonomiskās attīstības stimuls, reģionu, kuros vērojama stagnācija vai primārā sektora samazināšanās, bet kam nav iespējas uzņemt liela mēroga industrializāciju vai citas alternatīvas. Ilgtspējīgs tūrisms kalpo kā dzinējspēks, lai stimulētu ekonomisko izaugsmi attīstošās vietās un samazinātu pēc izaugsmes sekojošo kritumu. Tiek uzskatīts, ka valdībai ir jāuzņemas vadošā loma stabilai ekonomiskai attīstībai ar tūrisma palīdzību (9.).

Lauku tūrisms ir pievilcīgs no ekonomiskā viedokļa, jo tam ir iespēja papildināt un dažādot lauku ekonomiku nomaļos rajonos. Kā arī tiek apgalvots, ka tam ir pieejami sociālie un kulturālie guvumi kā interešu aizstāvības platforma. Tas nozīmē, ka tūrisms veicina starpkultūru sapratni, un, visbeidzot, pasaules mieru, caur tiešu kontaktu starp uzņēmēju un viesi (9.).

Tūrisma augšupeja un tūrisma nozares ekonomiskā attīstība Latvijā nereti tiek vērtēta galvenokārt saistībā ar diviem ekonomiskajiem rādītājiem – ārvalstu ceļotāju skaita pieauguma dinamiku un tūristu atstāto naudas daudzumu. Taču šāda formulu un pieeju – „jo vairāk tūristu, jo labāk” Latvijā ne vienmēr var piemērot visiem gadījumiem un ne visās teritorijās.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās palielināta tūristu plūsma ne vienmēr rada pozitīvu efektu, īpaši gadījumos, ja tās ir jūtīgas vai vides kapacitātes ziņā nenoturīgas teritorijas (tas pats attiecas arī uz dažādiem biotopiem un sugām), vai, ja minētajās teritorijās nav atbilstoša un kvalitatīva infrastruktūra un to kontrolējošas institūcijas. Šajā gadījumā tūristu skaita neprognozēts un neregulēts pieplūdums rada pretēju efektu – tā var apdraudēt vai pat iznīcināt nozīmīgas dabas vērtības – biotopus, sugas, atsevišķus ainavas elementus u.c.

Tūrisma nozares attīstības tempu un attīstības kvalitatīvo rādītāju analīze nav iespējama arī bez citu ekonomisko indikatoru analīzes, piemēram, tādu, kas parāda ar tūrisma saistīto nozaru infrastruktūras attīstības tempus un infrastruktūras kvalitāti (17.).

Ja izvēlas tādas ilgtspējīgu attīstību raksturojošus indikatorus kā „pasažieru pārvadājumi”, „satiksmes intensitāte”, vai arī citus – „valsts kopējais velociņu kopgarums”, „interneta pieejamība tūristu mītnēs”, „ceļu kvalitāte”, „jaunu tūrisma infrastruktūras objektu (autostāvvietas, norādes, informācijas punkti, tūristu apmetnes, tualetes, ugunsgrāvis

vietas, atpūtas vietas u.c.) izveide ārpus Latvijas pilsētām”, tad iegūstam ainu, kas liecina par zināmām regresa pazīmēm atsevišķās ar tūrismu cieši saistītās jomās. Kā uzskatāms piemērs ir sabiedriskā transporta un autoceļu joma, kas ir ne tikai tūrisma, bet arī valsts ekonomiskās attīstības pamats.

Tajā pat laikā jāuzsver, ka ne tikai dažādas ekonomikas jomas tiešā un netiešā veidā ietekmē tūrismu, arī tūrisms būtiski ietekmē ekonomiku. Lauku tūrisma un tūrisma ilgtspējīgas attīstības modelis pie zināmiem nosacījumiem var būt kā reāls instruments reģionālās ekonomikas attīstībai (4.).

Lauku tūrisms labvēlīgi ietekmē ekonomisko vidi un attīstību Latvijas laukos un mazpilsētās – paplašinās nodarbinātības iespējas, palielinās uzņēmējdarbības daudzveidība un aktivitāte, pieaug pārdoto preču un pakalpojumu apjoms, paaugstinās iekasēto nodokļu apjoms, tiek atjaunoti un uzturēti kultūrvēsturiskie pieminekļi, vairojas vietējo iedzīvotāju lepnums un rūpes par sava novada dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī izlīdzinās attīstības līmenis starp reģioniem (5.).

Lauku tūrisma mītņu videi draudzīgs piedāvājums

Lauku tūrismam un ar to saistītām aktivitātēm šobrīd Latvijā piemīt galvenokārt „ekstensīvs” raksturs – lauku tūristu skaits parasti nepārsniedz konkrētās teritorijas vietējo iedzīvotāju skaitu, taču ar šo īpatnību vajadzētu rēķināties, plānojot ilgtspējīgu lauku tūrisma attīstību nākotnē.

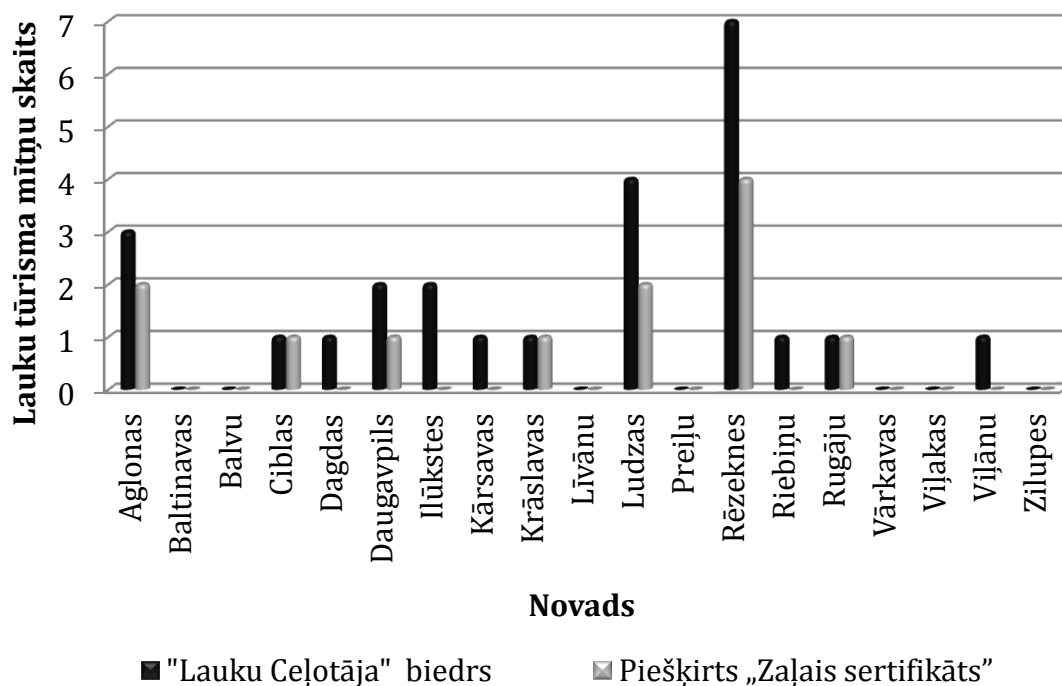
Lauku tūrismā kā viens no rādītājiem, kas nosaka piedāvājuma ilgtspējību ir „Zaļais sertifikāts”.

„Zaļais sertifikāts” ir vides kvalitātes zīme tūrisma mītnēm, kurās tiek saudzēta vide un ainava, racionāli izmantoti ūdens un enerģijas resursi, organizēta videi draudzīga atkritumu savākšana un apsaimniekošana, tūristiem piedāvātas videi draudzīgas aktivitātes, veselīga vietējā ražojuma pārtika un pilnvērtīga informācija par vietējiem dabas, kultūras un vēstures objektiem.

„Zaļais sertifikāts” tiek piešķirts, lai (25.):

- stimulētu tūrisma uzņēmējus atjaunot, būvēt un iekārtot lauku tūrisma mītnes novadam raksturīgā, tradicionālā veidā, saglabājot ainavu savdabību, izmantojot videi draudzīgus vietējā ražojuma būvmateriālus;
- nodrošinātu tūrisma uzņēmējdarbību, kas veicina dabas daudzveidības saglabāšanu;
- radītu lauku tūrisma uzņēmējos pārlicību, ka ilgtspējīga lauku tūrisma attīstība nodrošina plašas ekonomiskās attīstības iespējas.

2.att. atspoguļots lauku tūrisma mītņu skaits Latgales novados 2013.g., kuras ir „Lauku Ceļotāja” biedri un cik no tām ir piešķirts „Zaļais sertifikāts”.

2.attēls. Lauku tūrisma mītņu skaits pa Latgales novadiem (autoru veidots, izmantojot (21.))

Kā redzams, vislielākais „Lauku Ceļotāja” biedru skaits Latgalē ir Rēzeknes novadā un tās ir 7 lauku naktsmītnes, kā arī šajā novadā ir lielākais skaits „Zaļā sertifikāta” mītņu – 4 naktsmītnes. Otrs lielākais „Lauku Ceļotāja” biedru skaits ir Ludzas novadā, tās ir 4 naktsmītnes, bet Aglonas novadā ir par 1 mazāk, toties „Zaļā sertifikāta” mītņu daudzums abos novados ir vienāds. Savukārt Ciblas, Daugavpils, Krāslavas un Rugāju novados ir tikai pa vienai lauku naktsmītnei, kurai ir piešķirts ekosertifikāts. Citos Latgales novados nav lauku naktsmītņu, kurām būtu piešķirts „Zaļais sertifikāts”.

„Zaļā sertifikāta” Latgales lauku naktsmītņu piedāvājums ir samērā plašs. To var redzēt 1.tabulā.

„Zaļā sertifikāta” lauku nakstmitņu pakalpojumi Latgalē (autoru veidots)

Lauku nakstmitne	Kvalitātes kategorija (taureņi);	Ēdināšanas pakalpojumi;	Telpa semināriem, svinībām.	Ūdens atpūta (maksšķerēšana, peldvieta);	Velonoma	Laivu noma	Dabas takas, dabas vērošana	Sēņošana, ogošana;	Veselības atpūta (pirts, zāļu tējas, masāžas);	Aktīvā atpūta (sporta laukums	Bērnu spēļu laukums	Teļšu vietas
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Lauku māja „Pagalmiņi”	2	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	-
Lauku māja „Upenīte”	2	+	+	+	-	+	+	-	+	-	+/-	+
Brīvdienu māja „Akmeņi”	1	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+	+
Brīvdienu māja „Pakrasti”	2	-	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-
Brīvdienu māja „Klajumi”	1	+	-	+	+	-	+	+	+	+	-	+
Lauku sēta „Aizupmāja”	-	+	-	+	-	-	+	+	+	-	-	+
Brīvdienu māja „Ezerzemes”	3	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+	-
Viesu māja „Azarkrosti”	2	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Brīvdienu māja „Ezera Sonāte”	2	-	-	+	+	+	-	-	+	+	+	+
Brīvdienu māja „Pie Rāznas”	3	+	-	+	+	+	-	+	+	+	+	+
Viesu nams „Zaļā sala”	3	+	+	+	-	-	+	-	+	+	+	+
Brīvdienu māja „Rūķīši”	-	+	+	+	-	-	-	-	+	+/-	+	-

Autori secina, ka visām 12 lauku tūrisma mītnēm, kurām ir piešķirts „Zaļais sertifikāts”, pakalpojumu klāstā tiek piedāvāta pirts vai sauna. Arī atpūta pie ūdens ir katrā tūrisma mītnē, tā var būt gan makšķerēšana, gan peldvietas nodrošinājums vai abi pakalpojumi kopā. Gandrīz visās mītnēs tiek piedāvāti ēdināšanas pakalpojumi, kuri ir iekļauti naktsmītnes pakalpojuma cenā vai tam jāpiesakās atsevišķi. Gatavojot maltīti, visas lauku tūrisma mītnes izmanto sava ražojuma produktus vai iegādājas tos no vietējiem zemniekiem. Gandrīz visām lauku tūrisma mītnēm ir piešķirta kvalitātes kategorija.

Kā īpaši videi draudzīgu pakalpojumu 8 lauku tūrisma mītnes Latgalē piedāvā velonomu un aptuveni 6 mītnes – laivu nomu, jo šie pārvietošanās līdzekļi nerada kaitējumu videi un sniedz tūristiem iespēju apskatīt apkārtni. Telšu vietas piedāvā 8 lauku mītnes, bet 9 – piknika vietas, kas ir alternatīva iespēja tūristiem pašiem pagatavot brīvā dabā maltīti, ja lauku tūrisma mītne nepiedāvā šo pakalpojumu vai arī par to atsevišķi jāmaksā. Iekārtotās piknika vietas ar izveidotu ugunsкура vietu ne tikai norāda tūristiem, kur brīvā dabā var pagatavot pašu spēkiem maltīti, bet arī ļauj saimniekam būt mierīgam par savas apkārtējās dabas saudzēšanu, ko viesi var sabojāt, pašiem izveidojot ugunsкура un atpūtas vietas.

No 12 lauku tūrisma mītnēm tikai 4 – piedāvā dabas vērošanas iespējas, tās var būt gan izveidota dabas taka, gan pārgājieni ar gidu pa apkārtni vai arī bebru dzīves vērošana, ko piedāvā lauku sēta „Aizupmājas”. No visām lauku naktsmītnēm 7 piedāvā iespēju sēņot un ogot, tas nozīmē, ka tuvumā ir mežs, tomēr ir jāsniedz tūristiem informāciju par to, kā pareizi jāsēņo, lai arī nākošajā gadā būtu iespējams izmantot atkārtoti šo aktivitāti.

Videi draudzīga – ilgtspējīga lauku tūrisma produkta piedāvājuma vīzija

Lai produkts atbilstu videi draudzīgām prasībām, tam jābūt ražotam ar tā sauktajām tīrajām tehnoloģijām: izejvielas iegūtas videi draudzīgā veidā, nav vestas no tālienes, dabā pietiek resursu rezervju. Produkta ražošanas laikā līdz minimumam ir samazināts emisiju, enerģijas un atkritumu daudzums. Kad produkts nonāk pie pircēja, tam jābūt energoefektīvam, tas nedrīkst apdraudēt ne cilvēku, ne vides veselību. Ļoti svarīgi, lai būtu nodrošināta arī produkta „otrā dzīve” – proti, vai šo produktu iespējams otrreiz pārstrādāt vai izmantot citādi tad, kad tas kļuvis nederīgs.

Par videi draudzīgiem var saukt tikai tādus produktus, kuru tapšanas procesā, lietošanas laikā un tam nonākot atkritumu plūsmā,

rodas pēc iespējas mazāka ietekme uz vidi un ir samazināts dabas resursu patēriņš.

Tātad, lai izveidotu (saražotu) jaunu, videi draudzīgu produktu, jāsamazina tā ietekme uz vidi visā aprites cikla laikā: gan izejvielu iegūšana un to transportēšana, gan produkta sastāvdaļu ražošana, montāža, tā izplatīšana, lietošanas ilgums, pēc tam reciklēšana un nonākšana atkritumu plūsmā. Šāda videi draudzīga produkta izstrādāšana notiek, ievērojot ekodizaina pamatprincipus.

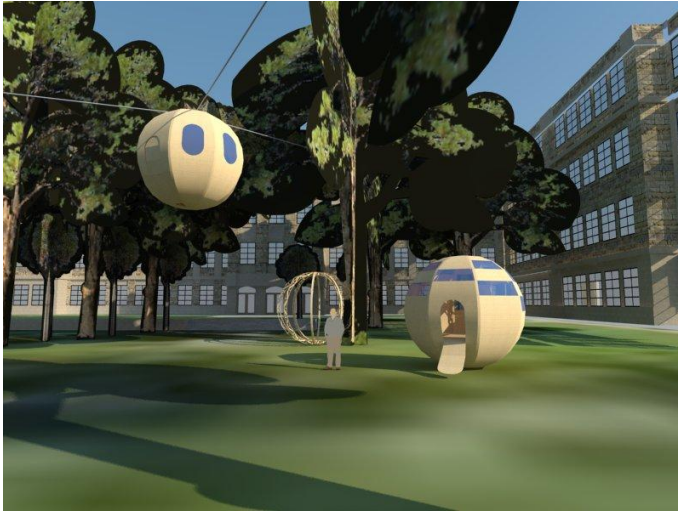
Ekodizains tiek definēts kā vides apsvērumu integrēšana produkta vai pakalpojuma projektēšanas/dizaina fāzē, ņemot vērā visu produkta aprites jeb dzīves ciklu – no izejmateriālu iegūšanas līdz galīgai produkta noglabāšanai.

Autori sadarbībā ar Andri Anspoku, kurš ir Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolas skolotājs, meklē risinājumus, iespējas piedāvāt, attīstīt jaunu ilgtspējīgu produktu Latgales, un ne tikai vietējā tirgū. Projekta tehniskās idejas autors ir Andris Anspoks, bet šī produkta izmantošanas, pielāgošanas, adaptēšanas iespējas ir autoru izstrādātās idejas kā šo videi draudzīgo produktu var piemērot lauku tūrismā.

Ekodizaina produktam „Čiekurs” ir lodes forma (diametrs 3,5m). Nesošās konstrukcijas pamatā izmantots saplāksnis – plastisks, viegls un izturīgs materiāls. Ārējai apdarei ir iespējami vairāki varianti – cinkots skārds vai šindelis, vai jumta skaidas, vai krāsots saplāksnis un citi jumta seguma materiāli. Veidojot ārējo apdari no saplākšņa, ir paredzēta virsmas krāsošana ar ekoloģiskām, elpojošām, uz linsēklu eļļas bāzes veidotām krāsām.

Atbalstot vietējo ražotāju produkciju un atsakoties no polimēra un sintētiskajiem materiāliem, projektā par pamatmateriāliem ir izvēlēti koks un saplāksnis, siltuma un skaņas izolācijai izmantota ekovate, ko var aizstāt ar speciāli apstrādātām ēveļskaidām vai linu pārstrādes blakusproduktiem. Veiksmīgs konstrukcijas risinājums ļauj sienās iestrādāt līdz 150mm biezu siltināmā materiāla kārtu. Tas ļaus paplašināt objekta izmantošanas iespējas.

Iekšējai apdarei tiks izmantots koks, kombinējot to ar saplākšni un citiem materiāliem.

3.attēls. Ekodizaina produkts „Čiekurs” (autoru foto un produkta vizualizācija)

Jauno ekodizaina produktu var izmantot:

- kā kempinga māju;
- kā pārgērbšanās kabīni peldvietās;
- kā speciāli aprīkotu lauku mājas pirti;
- kā piknika māju;
- kā putnu vērošanas vietu kokā;
- izmantot kā moduļus numuriņiem viesnīcā;
- un citām interesantām un radošām idejām.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Lauku tūrisms paredz īpašas, autentiskas emocijas tūristiem, alternatīvu ienākumu un vietējo dabas vērtību un kultūras saglabāšanu attiecībā uz vietējiem iedzīvotājiem. Agrotūrisms un ekotūrisms kā lauku tūrisma paveidi kļūst par arvien pieprasītākiem tūrisma veidiem pasaulē, arī Latvijā un Latgalē.
2. Lauku tūrismā pasaulē, Latvijā un Latgales reģionā ir aktuālas enerģijas patēriņa, ēku siltināšanas, atkritumu šķirošanas un materiālu izmantošanas problēmas, lai varētu nodrošinātu lauku tūrisma ilgtspējīgu attīstību.
3. Lauku tūrisms ir pievilcīgs no ekonomiskā viedokļa, jo tam ir iespēja papildināt un dažādot lauku ekonomiku nomaļos rajonos.
4. Lauku tūrismam un ar to saistītām aktivitātēm šobrīd Latvijā piemīt galvenokārt „ekstensīvs” raksturs – lauku tūristu skaits parasti nepārsniedz konkrētās teritorijas vietējo iedzīvotāju skaitu, taču ar šo īpatnību vajadzētu rēķināties, plānojot ilgtspējīgu lauku tūrisma attīstību nākotnē.

5. Latgalē lielākais Lauku Ceļotāja” biedru skaits ir Rēzeknes novadā un tās ir 7 lauku naktsmītnes, kā arī šajā novadā ir lielākais skaits „Zaļā sertifikāta” mītņu – 4 naktsmītnes. Otrs lielākais „Lauku Ceļotāja biedru skaits ir Ludzas novadā – 4 naktsmītnes, bet Aglonas novadā ir par 1 biedru mazāk, toties „Zaļā sertifikāta” mītņu daudzums abos novados ir vienāds. Savukārt Ciblas, Daugavpils, Krāslavas un Rugāju novados ir tikai pa vienai lauku naktsmītnei, kurām ir piešķirts ekoserifikāts. Citos Latgales novados nav lauku naktsmītņu, kurām būtu piešķirts „Zaļais sertifikāts”.
6. Kā īpaši videi draudzīgu pakalpojumu 8 lauku tūrisma mītnes Latgalē piedāvā velo nomu un aptuveni 6 mītnes – laivu nomu, jo šie pārvietošanās līdzekļi nerada kaitējumu videi un sniedz tūristiem iespēju apskatīt apkārtni. Telšu vietas piedāvā 8 lauku mītnes, bet 9 – piknika vietas.
7. Jaunais ekodizaina produkts „Čiekurs” var būt interesants lauku tūrisma produkts Latgalē (kā arī citos reģionos), ko var izmantot kā putnu novērošanas vietu kokos, ģērbtuvi pludmalēs, viesnīcas numuriņu, pirti u.c., kas atbilst ilgtspējīgas attīstības principiem, jo tiek samazināta produkta ietekme uz vidi visā aprites cikla laikā: gan iegūstot izejvielas un tās transportējot, gan ražojot produkta sastāvdaļas, montējot, izplatot, lietojot, pēc tam reciklējot un nonākot atkritumu plūsmā.

Izmantotā literatūra un avoti

1. Holovejs K., Tūrisma bizness. Rīga: Jāņa Rozes apgāds,1999.
2. Kļaviņš M. u.c. Vide un ilgtspējīga attīstība. Rīga: 2010.
3. Knowd I., Rural tourism:Panacea and Paradox. University of Western Sydney, 2001.
4. Lauku Ceļotājs. Pārskats par Ilgtspējīga Lauku Tūrisma Attīstību Latvijā. 2006.
5. Lauku Ceļotājs. Pētījums „Lauku tūrisma ilgtspējīga attīstība Latvijā”. 2004.
6. Miltojevic V., Cultural dimension of sustainable development as apresumption of local communities development. University of Niš:2011.
7. Pakurar M., Definition of rural tourism and its characteristics in the northen great plain redion. 2008.
8. Todorovic M., u.c. Rural tourism in Serbia as a way of development in undevelop regions. 2009.
9. Weaver D., Sustainable tourism: Theory and Practice. Oxford: 2006.
10. Atkritumu pārstrāde. [tiešsaiste]. Vides risinājumu mājas lapa. [atsauce 27.01.2014.]. Pieejas veids: http://www.videsrisinajumi.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=135&lang=lv
11. Cilvēks. [tiešsaiste]. Vides risinājumu mājas lapa. [atsauce 22.01.2014.]. Pieejas veids: http://www.videsrisinajumi.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=119&lang=lv

12. Ēka. [tiešsaiste]. Vides risinājumu mājas lapa. [atsauce 28.12.2013.]. Pieejas veids:
http://www.videsrisinajumi.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=72&Itemid=138&lang=lv
13. Ilgtspējīga attīstība. [tiešsaiste]. ISEC publikācija. [atsauce 22.01.2014.]. Pieejas veids:
http://www.dzm.lu.lv/kim/IT/K_12/default.aspx@tabid=21&id=610.html
14. Kadīkis N., u.c. Latvijas ilgtspējīgās attīstības indikatoru pārskats 2006.[tiešsaiste]. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra mājas lapa. [atsauce 20.11.2013.]. Pieejas veids: http://www.meteo.lv/upload_file/Profesionala_informacija/IAIP_2006/IEVADS.pdf
15. Kas ir ilgtspējīga attīstība?[tiešsaiste]. Nacionālās attīstības plāns. [atsauce 20.02.2013.]. Pieejas veids: <http://www.nap.lv/page/8>
16. Kvalitāte Eiropas Lauku tūrismā. [tiešsaiste]. Lauku Ceļotāja publikācija. [atsauce 20.03.2013.]. Pieejas veids: http://www.celotajs.lv/cont/prof/proj/Leonardo2008/Doc/Leaflet_Publisher_Qualitool_lv.pdf
17. Latvijas ilgtspējīgas attīstības indikatoru pārskats. [tiešsaiste]. LVA mājas lapa. [atsauce 26.02.2013.]. Pieejas veids: <http://www.lva.gov.lv/produkti/liaip2003/>
18. Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2009-2015.gadam (informatīvā daļa). [tiešsaiste] Ekonomikas Ministrijas mājas lapa.[atsauce 27.01.2014.] Pieejas veids: www.em.gov.lv
19. Latvijas tūrisma attīstības pamatnostādnes 2014. – 2020.gadam projekts. (Informatīvā daļa). [tiešsaiste] Ekonomikas Ministrijas mājas lapa.[atsauce 27.01.2014.] Pieejas veids: <http://em.gov.lv/em/2nd/?cat=30128>
20. Lauku tūrisma definīcija. [tiešsaiste]. Lauku Ceļotāja mājas lapa. [atsauce 20.01.2014.]. Pieejas veids: http://www.celotajs.lv/cont/prof/assoc/definition_lv.html
21. Lauku tūrisma naktsmītnes.[tiešsaiste]. Lauku Ceļotāja mājas lapa. [atsauce 14.11.2013.]. Pieejas veids: http://www.celotajs.lv/cont/cntr/accomm/country_lv.html
22. Lauku tūrisms. [tiešsaiste]. Dolceta mājas lapa. [atsauce 14.12.2013.]. Pieejas veids: <http://www.dolceta.eu/latvija/Mod5/Lauku-t%C5%ABrisms.html>
23. Pasaules tūrisma ētikas kodekss. [atsauce 15.01.2014.] Pieejas veids: <http://ethics.unwto.org/sites/all/files/docpdf/latvia.pdf>
24. Tūrisma likums. [tiešsaiste]. Likumi.lv. [atsauce 12.12.2013.]. Pieejas veids: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50026>
25. „Zaļais sertifikāts”. [tiešsaiste] Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.[atsauce 27.01.2014.] Pieejas veids: <http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/pad/zs/?doc=432>

Summary

The issues raised in the article emphasize the fact that Latvia's inhabitants, as well as foreign tourists, spending holidays in the countryside, want to rest in pristine and sparsely populated environment. As any human activity, tourism in all its forms affects the nature processes. The interrelation between tourism and nature is explored in many parts of the world; in Latvia this issue has been also paid much attention, particularly in recent years. From the point of view of sustainable tourism development it is important to understand that each tourist place or object has its

own environmental capacity, it could be described as the ability of a particular place to accommodate certain number of visitors, without harming the nature.

This article explores the way the rural tourism evokes specific, authentic emotions in tourists, as well as provides alternative income, helps preserve the values of local natural and cultural places for local residents. Agro-tourism and eco-tourism as forms of rural tourism are becoming the most demanded forms of tourism in the world, Latvia and Latgale.

Rural tourism in the world, Latvia and, particularly in Latgale is currently facing problems related to energy consumption, heat insulation, waste recycling and the use of materials to ensure sustainable development of rural tourism.

In Latgale there are 12 rural tourist accommodation places that have been awarded the "Green Certificate" confirming their contribution to the management principles based on sustainable tourism development. As a particularly nature friendly service 8 rural tourism accommodation places in Latgale offer bicycle rental and about 6 of them – boat rent, because these means of transport do not harm the environment and provide tourists an opportunity to explore the area. Tent sites are also offered by 8 rural houses and 9 of them offer picnic spots.

In Latvia rural tourism and related activities are currently well-known for their predominantly "extensive" nature – the number of rural tourists usually does not exceed the amount of local population, but these characteristics should be taken into consideration when planning sustainable development of rural tourism in the future.

The new eco-design product "Čiekurs" could become an interesting rural tourism product in Latgale (as well as in other regions), which can be used as bird-watching sites in the trees, dressing rooms in beaches, "hotel rooms", sauna, etc, that corresponds to principles of sustainable development because it decreases the negative environmental impact of products throughout their life cycle: acquisition of raw materials, as well as transportation and manufacturing of components of products, assembling, distribution, use duration, then recycling, and finally, coming into the waste stream.

The methods applied in the present study: content analysis, logical - constructive method of analysis.